

Vertikale
Periodaĵo por la aktivuloj de FEL
Numero 19
Junio 1997

[kolofono ne transprenita en .pdf-versio]

Flandra esperanto-bigo
VERSLAG VERGADERING RAAD VAN BEHEER
zaterdag 23 mei 1997, Gent

Aanwezig: B. Boon, I. De Coster, W. De Smet, I. Durwael, R. Goris, I. Kocieba, I. Lievens, K. Lódór, W. Van de Kieboom, D. Van Herpe, F. Witdoeckt
Vertegenwoordigd bij schriftelijke volmacht: F. Croon (bij Roger Goris), Agnes Geelen en Guido Van Damme (bij Ivo Durwael).

J. van Eenoo stond bij de aanvang van de vergadering te Antwerpen, omdat niemand hem had attent gemaakt op de foutieve vermelding van de plaats in het verslag van de ledenvergadering van 22 februari.

Aanvang: 10.00 u Einde: 12.30 u

1. Controle van de aanwezigen en volmachten: 14 van de 24 beheerders zijn aanwezig of vertegenwoordigd.

2. Vaststellen van de dagorde en de beschikbare tijd per onderwerp.

3. Wim De Smet roept op om voor elke vergadering een schriftelijke uitnodiging met de dagorde te zenden aan de beheerders.

4. Subsidieperikelen.

I. Durwael maakt een beknopt verslag van de inspectie van de dienst Volksontwikkeling (zie elders). Hij doet een oproep op de plaatselijke medewerkers om op te letten voor volgende details:

- een reeks nieuwe contacten tijdens de maanden april en mei (Accent, Elckerlic, Grijs Panters, Mensa, Het Vrije Woord, leraars moraal, Maartensfonds, Davidsfonds, BRT1/Voeten Vegen, Knooppunt ... bewijzen dat er nog heel wat mogelijkheden zijn voor Begeleiding, Ondersteuning, Advisering (BOA);
- gebruik het juiste formulier (cfr. Eigen educatieve activiteit, BOA)
- bij vermelding activiteiten voor Horizontaal: ALLE gegevens vermelden: verwacht aantal deelnemers, verantwoordelijke voor het programma (spreker, lesgever, gids enz.), juiste plaats van de activiteit (bij geleid bezoek de precieze plaats waar de begeleiding begint!), begin en einduur, reële tijd zonder de pauze.

Uiteraard hoeven alle gegevens niet telkens herhaald te worden voor vergaderingen, die regelmatig op eenzelfde plaats en uur gehouden worden. Wel telkens het verwacht aantal deelnemers vermelden. WIJZIGINGEN (andere spreker, wegvallen van programma, e.dgl.)
METEEN MELDEN AAN HET CENTRUM!

- voor BOA voor een groep zijn vereist: 2 weken vooraf melden, uitnodigingsbrief en aanwezigheidslijst (liefst 2 handtekeningen van mensen met bestuurssfunctie; meer is niet nodig);

voor niet vooraf gemelde advisering: MAX. één handtekening;

- in het midden van dit nummer zit een nieuw formulier, dat gelijktijdig kan gebruikt worden voor BOA, raadplegen van de bibliotheek een aankoop van Esperanto-documenten;

- laat mensen, die een Esperanto-document kopen, dat uitgegeven is in 1997 ("Esperanto vandaag" en - binnenkort - "Van taalproject tot volwaardige taal") een briefje tekenen.

3. "Neighbour"-project.

F. Witdoeckt schetst in het kort de betekenis van het project. De volledige tekst verschijnt elders in dit blad OM TE BESTUDEREN IN DE PLAATSELIJKE GROEPEN. Na discussie wordt besloten dat een commissie, bestaande uit B. Boon, I. De Coster, K. Tytgat (nog te contacteren) en F. Witdoeckt de evolutie van het project zal volgen en voorstellen doen over te nemen initiatieven in het kader van de VEB.

4. Europese-Unie-Esperanto-Congres.

Het verslag hierover van J. Van Eenoo verschijnt elders in dit blad. I. Durwael rapporteert over het programma.

W. De Smet betreft het uitstel van het volgende congres in Oostende tot het jaar 2000, na de Europese verkiezingen. I. De Coster reageert, dat het effect afhangt van de doelgroep, die men wil bereiken met het congres, en F. Witdoeckt oordeelt dat het zinniger is na de verkiezingen politieke verantwoordelijken te benaderen.

5. Samenwerking met ontwikkelingslanden.

W. Van de Kieboom zet uiteen dat het de politiek is van het staatssecretariaat van ontwikkelingshulp om in de toekomst een beperkt aantal landen te helpen en vooral om kleinschalige projecten te financieren. Hierin zitten wellicht mogelijkheden om via contacten met Esperantisten een praktische zin aan het Esperanto te geven. Nadien volgt een vinnige discussie over de opportuniteit of de VEB zich hiermee zou inlaten of initiatieven zou overlaten aan geïnteresseerde individuen. Wel is het nodig om de politiek van de ontwikkelingssamenwerking te volgen.

6. VOLGENDE VERGADERING: GELIJKTIJDIG MET DE ALGEMENE LEDENVERGADERING, TIJDENS HET "MARKOLA KONGRESO" VAN 26 TOT 28 SEPTEMBER E.K.

Verslaggever Ivo Durwael, secretaris.

INSPEKTIEVERSLAG DIENST VAN VOLKSONTWIKKELING

Ter informatie aan organisaties, die nog geen inspectie kregen of een aanvraag voorbereiden om erkend te worden als Dienst, en van alle actieve meewerkers in de Vlaamse Esperantobond.

VERSLAG OVER DE INSPEKTIE VAN VOLKSONTWIKKELING BIJ DE VLAAMSE

ESPERANTOBOND VAN HET DOSSIER OM ERKENNING TE BEKOMEN ALS DIENST.

De inspectie gebeurde op woensdag, 16 april in het Esperanto-centrum van 10.00 u stipt tot 16.50 u (met inkorting van het uur middagpauze) door Martine Verswijfel en Manfred Janssen. De dossiers werden opgevraagd en ik mocht niet aanwezig blijven bij het nazicht. Ik kreeg wel de kans om te reageren op afkeuringen en opmerkingen na de controle. ALLES werd nauwkeurig gelezen: dat bleek uit de commentaar.

Er wordt niet geëist dat de globale werking voor 50 % bij erkende verenigingen en instellingen zou plaatsgrijpen. Dat geldt uiteraard wel voor Begeleiding, Ondersteuning, Advisering (BOA). Voor de andere basisactiviteiten moet blijken dat er gewerkt wordt naar erkende verenigingen, maar daar wordt geen controle van de verhouding gedaan.

Formulieren om vooraf te melden moeten niet alleen naar Brussel gezonden worden, maar moeten ook in het dossier. Wanneer verschillende activiteiten bewezen worden door één bewijsstuk, moet er toch bij elke aankondiging en aanwezigheidslijst een kopie geniet worden.

BOA

Aangekondigde en niet-aangekondigde activiteiten moeten afzonderlijk in het dossier. De inspecteurs vroegen een aparte nummering, maar dat kon niet met het programma van de sterrenwacht van Beisbroek.

Van 257 u werden slechts 100 u aanvaard. Alhoewel ruim de helft bij erkende organisaties gebeurden werd hier het strengst gesnoeid: slechts 33 u werden weerhouden.

Fonds Van Biervliet. In de stedelijke bibliotheek van Kortrijk is een fonds van Esperanto-boeken en -tijdschriften. Onze vrijwilliger, Roland Rotsaert, presteerde er 60 u. Omdat o.a. uit zijn verslag bleek dat hij dit werk alleen deed werd dit geschrapt. Indien moest gebleken zijn dat het fonds werd beheerd door bibliotheekpersoneel met assistentie van Rotsaert had dit wel kunnen gelden. Cursussen werden aanvaard op voorwaarde dat beleidsmensen van de aanvrager deelnemen.

Deelnemen aan tentoonstellingen zijn geen boa. We kregen wel een tip: een tentoonstelling kan een voorbereidend gesprek vergen.

In de uitnodigingsbrief moet duidelijk gespecificeerd zijn om welke soort begeleiding het gaat.

Bij een aantal niet-aangekondigde raadplegingen hadden 2 verantwoordelijken getekend op de aanwezigheidslijst. Deze werden geschrapt omdat er geen uitnodigingsbrief bij hoorde. Dat is vereist als meer dan 1 persoon boa vraagt.

Begeleiding van (volwassen) studenten (voordrachten/theses) werden eveneens geschrapt. Dat kan wel voor boa van een directeur of een leraar. Zorg dus steeds voor een handtekening van een beleidsverantwoordelijke.

EIGEN ACTIVITEITEN

De grootste kritiek ging naar het wervingsmateriaal dat vermeldingen droeg van "La Konko - La Progreso - La Pioniro - Esperanto 2000 - La Verda Stelo - La Konkordo". Op mijn opmerking dat het om een traditie gaat sinds 1897, dat plaatselijke actievelingen werken onder een eigen Esperanto-titel, maar toch deel uitmaken van de Vlaamse Esperantobond, kreeg ik als commentaar: "INDIEN MENSEN HOUDEN AAN HUN LOKALE TITEL MOETEN ZE TOCH TELKENS VERMELDEN: AFDELING VAN DE VLAAMSE ESPERANTOBOND OP ALLE AANKONDIGINGEN EN MEDEDELINGEN VAN HUN ACTIVITEITEN, anders kan het niet aanvaard worden.

Rondrit, zelfs met begeleiding in auto's of met de bus, fietstochten zijn niet controleerbaar en worden dus niet erkend. Ook gezelschapsspelen vallen uit het dossier.

TIJDSCHRIFT

Wij hadden een lijst van 127 verenigingen, die ons tijdschrift ontvangen. De inspecteurs drongen aan op een lijst van alle abonnees. Hier geldt de 50 %-regel immers niet.

DOCUMENTATIECENTRUM

Facturen van aankopen moesten ook een catalogusnummer in de bibliotheek bevatten. Mevr. Verswijfel drong sterk aan op het aanleggen van een aanwinstenregister, met vermelding van datum van aankoop, factuurnummer en catalogusnummer.

Voor de raadplegingen wordt geen onderzoek gedaan naar de verhouding individu/vereniging. Raadpleging door eigen werknemers of beleidsverantwoordelijken worden niet in aanmerking genomen, evenmin als eenvoudige informatievragen.

EDUCATIEVE PUBLICATIES

Toen onze tweede publikatie al drukklaar was bleek dat er 4 bladzijden te kort waren. We nummerden dus ook de omslagbladzijden. Maar de inspectie was genadeloos: 96 bladzijden is onvoldoende!

De uitgave van een brosjure, die een vertaling is van een uitgave in het Esperanto van de Esperanto-Wereldbond, bleek niet aanvaardbaar. Er hoort ten minste een duidelijk aantoonbare bijdrage van de Vlaamse Esperantobond te zijn en vertalen is dat blijkbaar niet.

De administratie stelde aan de minister volgende aanpassing van het dekreet voor: 4 educatieve publicaties met samen 100 blz. De minister nam nog geen beslissing.

De inspecteurs waren akkoord met één formulier dat we ontworpen, waarop zowel voor BOA, documentatiecentrum en aankoop van educatieve publikatie kan getekend worden, omdat zulks nogal eens samengaat. Maar dan moet het formulier gekopieerd worden en in elk dossier terug te vinden zijn.

WEB-SITE

De administratie stelde eveneens voor om web-site als een basisactiviteit te aanvaarden. De minister reageerde nog niet. Toch is het belangrijk om alle materiaal over het aantal raadplegingen in Vlaanderen en daarbuiten zorgvuldig en afzonderlijk te noteren en om bewijsmateriaal te verzamelen dat aantoonst dat er regelmatige aanpassingen gebeurden in het werkjaar.

Ivo Durwael, secretaris van de Vlaamse Esperantobond.

EŬROPO, KIEN VI ?

EŬROPA ESPERANTO KONGRESO

Ŝtutgarto 16-a - 19a majo 1997

En tiu ĉi teksto mi konscie aplikis la distingon inter Eŭropo (ka kontinento) kaj Eŭropio (la Eŭropa Unio kiel granda Eŭropa nacio). Tiun distingon mi proponis en ĝutgarto alla Esperanto-Akademio.

Ĉijare la sudgermana konfederacia ŝtato Baden-Wŭrttemberg (Baden - Virtembergo) kaj sia ĉefurbo Stuttgart (Stutgarto) bonvenigis la Esperantistaron dum ties unua Eŭropa Kongreso. Laŭtakse partoprenis ĉirkaŭ 400 personoj inter kiuj okopa, nura Flandra, belga delegacio, kun Flory Witdoekt, Walter Van den Kieboom, Ivo Durwael, Wim De Smet, Johan Van Eenoo, André Ruysschaert, Lode Van de Velde kaj Christine Tytgat. Okulfrapis grandaj grupoj el Rusio, Pollando, Italio kaj Francio. Generale konstatablis, ke la 210-opa Kongresa Komitato

faris grandan penon trovi taŭgan, urbocentran kongresejon kaj facile atingeblajn hotelojn, starigi interesan programon kaj organizi fluan administracion. Eĉ la sunon ili ne forgesis mendi: ĝi brile ĉeestis dum la tuta semajnfino. Jes, la germana "Gründlichkeit".

Multajn allogis la kongresa temo de tiu Eŭropa-Unio Esperanto Kongreso: "Eŭropo, kien vi?". Tiun diverspecan, ne ĉiam por ĉiu same bongustan Eŭropian torton tuj ektranĉis s-ro Frank Stocker (Germanio) dum sia malferma parolado, substrekante la bazan principon de la Eŭropa ideo: la respekto de la diverseco ĉiunivela (kulturo, ekonomio, sociala vivo, raso, ktp) kaj la defendo de tiuj valoroj. Krome, ili pledis por la kreskigo de komuna, Eŭropa sento ĉe la civitanoj, kaj alvokis la Esperantistaron, kiel solan grupon kun supernacia identeco, tiun taskon realigi. Agrablan etoson kreis dum la malferma kunsido muziko kaj popoldancoj. Dum la postaj tagoj, la tempo de la Eŭropa identeco reaperis en pluraj kunsidoj. Plej forte substrekis ĝin s-ro Zlatko Tišljarić (Kroatio) dirante, ke la lingvo ne nur estas komunikilo sed ankaŭ identigilo. La civitanoj de la Eŭropa Unio neniam identiĝos kun Eŭropio, neniam sentos sin kiel Eŭropanoj se estas uzataj je la Eŭropa nivelo naciaj lingvoj. Per ĝia neŭtraleco Esperanto plej taŭgas ne nur kiel defendilo por naciaj kaj regionaj lingvoj kaj dialektoj (ankaŭ tiuj esprimas identecon...).

Du germanaj politikistoj akceptis alparoli la Esperantistaron, helpe de (altkvalita) interpretado. La kristdemokrato s-ro Sigbert Alber substrekis, ke la ĉefa Eŭropa celo estas paco ĉiunivela. Tial la Eŭropa integriĝo neblas en tiel nomata "Eŭropio de nacioj". Eŭropio ne konsistu el kunlaborantaj ŝtatoj. Ĉiu individua civitano sentu sin Eŭropano. Kiel videblis per la Mastrihta traktato tiun integriĝon tamen ĝis nun daŭre baras la nacia identeco. La social-demokrato d-ro Rolf Linkhorst pritraktis la antaŭvidatan pligrandiĝon de (Eŭropa Unio al oriento. Tiu pligrandiĝo laŭ li ne estu finpunkto: fone de la 21-a jarcento, nun jam de multaj nomata la Azianoj, ĝi donos al Eŭropio pacon kaj stabilecon, evoluigos ĝin kiel grandan potencon, kaj revenigos ĝin sur la mondpolitikan scenejon.

Dum la parolado kaj de s-ro Michael Cwyk pri la Eŭropa Mona Unio kaj j de s-ro Rainer Kurz pri la ĝisnunaj ekonomiaj atingoj de (Eŭropa Unio montriĝis ĉe la publiko grava malkvieto pri la sociala estonteco, la aĉetpovo, la ekonomia pezo de senlaboreco, popola pliaĝado kaj ekstereŭropanoj. Italoj eĉ emas senti sin diskriminacintaj se ilia lando maltrafus la enigon en la EMU-n.

D-ro Werner Bormann prelegis pri la lingvaj problemoj en la EU. Skizinte la lingvan historion li senfortigis kelkajn ĝis nun proponitajn "solvojn": oficialajn laborlingvojn, perkomputilan interpretadon, perceptan plurlingvismon (laŭ kiu ĉiu komprenas ĉiun, sed devas paroli nur sian propran lingvon). La granda hezito redukti la nombron de la (ja egalrajtaj lingvoj kaŭzis grandan tabuon pri la lingvouzado. El la publiko tuj post la prelego aŭdiĝis avertoj: "la tabuo estas danĝero ĉar intertempe la uzado de kelkaj laborlingvoj oficialiĝas", "Sub la vualo de plurlingveco oni altrudas la anglan/usonan".

La demandhorro de la Akademia, gvidita de ties prezidanto d-ro Bormann en solista rolo, ĉefe montris la korŝiran mankon de decidkapablo ĉe la plej decidpova lingvoinstanco en Esperantio. Pro tiu decidmanko la uzantoj de la lingvo, ekz. revuaj redakcioj, mem elpensas solvojn neoficialigitajn sed vaste disvastiĝintajn. La tiel kaŭzitajn gordajn nodojn mi konsideras la kancertumorojn de Esperanto, se la Akademio, malgraŭ pasintaj eraroj, ne remeritos sian aŭtoritaton tiukampe.

Ne unu sed ses rolitojn ĝuegis, kaj entuziasme aplaŭdis la tuta kongresanaro dimanĉvespere dum "Kia koincido", Esperantigita versio de la teatraĵo "La cantatrice chauve" far lonescu. Evidentas, ke la kongresanoj, dumtage krom la prelegoj, ankaŭ povis distriĝi kaj konatiĝi ke la moderna, verda kaj vivplena urbo tutgarto, tra kiu la bela vetero nerezisteble invitis promeni.

La kongresanaro ankoraŭ dum malferma kunsido kapablis oficiale konatiĝi kun la Eŭropa Esperanto-Unio (EEU), ĝia komitato kaj ĝia kern-laborgrupo. Dum nepublika kunsido la Komitato aprobis novajn statutojn. Pri la celoj, funkciado, financado kaj agado jam informis la kongresa libro.

Dum la ferma kunsido lundomatena, la publiko aŭdis raportojn pri la dumkongresaj kunvenoj de landaj asocioj (GEA kaj UFE) kaj de fakaj asocioj (ILEI= instruistoj, KELI/IKUE=kristanoj, ASLE= socialaj laboristoj, ELF/AREK=filatelistoj kaj AVE=verduloj). Nia FEL-prezidantino Flory Witdoekt fiere anoncis la Eŭropan Kongreson 2000 okazontan en Ostendo. Peraplaŭde akceptiĝis la rezolucio de 1' EEU-komitato, en kiu tamen mankas laŭ mia persona opinio la grava elemento pri la Eŭropa identeco, kiu estu por ni grava argumento favora al la uzado de Esperanto en Eŭropa Eŭropio.

Raportis: Johan Van Eenoo, vicprezidanto de FEL

ARGUMENTEN VOOR EN INFORMEREN OVER ESPERANTO

Bij het informeren over Esperanto komen een aantal dingen kijken. We onderscheiden hier alleen vorm en inhoud.

Vorm

Onder vorm versta ik zaken als:

- ✓ het uiterlijk en de houding van de informant (verzorgd),
- ✓ de informatiedrager (mondeling, transparanten, ...),
- ✓ de toon van de boodschap (overtuigend, levendig),
- ✓ en andere (correct taalgebruik, ...).

Uiteindelijk doel van het presenteren in het openbaar is een boodschap over te brengen. De vorm moet ervoor zorgen dat de boodschap op de meest optimale manier overkomt bij de toehoorders. Een aangepaste vorm kan ervoor zorgen dat de spreker geloofwaardig overkomt, dat de sfeer gemoedelijk is, dat de toehoorders zich persoonlijk aangesproken voelen, ... allemaal dingen die de boodschap kracht geven. Of, de vorm kan juist het tegengestelde effect hebben, in welk geval de inhoud volledig ontkracht wordt en zelfs negatief gaat werken.

Hierover bestaan een aantal algemene cursussen of boeken. Het is dus nutteloos hierover iets nieuws uit te werken voor Esperanto-actieven. Dit is een algemene boodschap, die los staat van het onderwerp waarover informatie of argumenten gegeven worden.

Gezien het belang van de vorm bij het overkomen van de inhoud, is het zeker aangewezen hierover een training te geven. Dit is het onderwerp van een afzonderlijke bijdrage: technieken voor presenteren in het openbaar.

Merk op dat 'presenteren in het openbaar' slechts één manier is om de gewenste boodschap over te brengen. Andere manieren kunnen zijn: een informatiefolder of -brochure, een individueel gesprek met een 'prospect', een persartikel, of andere.

Inhoud

We concentreren ons verder op de inhoud. Die kunnen we structureren als volgt:

- ✓ informatie
- ✓ argumenten

- ✓ aanbevolen argumenten
- ✓ te mijden argumenten
- ontkrachting van tegenargumenten

Overbrengen van een boodschap

Zoals gezegd willen we uiteindelijk een boodschap overbrengen.

Deze boodschap kan enkelvoudig zijn of samengesteld. Bijvoorbeeld: "Esperanto is een literaire taal" is een enkelvoudige boodschap. Willen we daarnaast ook overbrengen dat "Esperanto een internationale woordenschat heeft" en dat "Esperanto praktisch bruikbaar is op alle domeinen van de wetenschap en techniek", dan spreken we van een samengestelde boodschap.

Hoe meer elementen een boodschap omvat, des te moeilijker ze is voor de toehoorders. In een individueel gesprek met een prospect is het bijgevolg aangewezen de boodschap zo enkelvoudig mogelijk te houden. Dit kan door vooraf te peilen naar de specifieke interesse van de betrokkene en de argumentatie louter daarop te richten. Bij een presentatie in het openbaar is dat echter moeilijker, zeker als het publiek heterogeen is samengesteld. Gaat het alleen om jongeren, of alleen om talenkenners, dan kan je wel de aandacht op een beperkter aantal argumenten richten. Meestal is dat echter niet het geval en moeten we ervan uitgaan dat het publiek bestaat uit mensen met zeer verschillende achtergronden en interesses.

Daarom is het nuttig dat iemand die moet spreken in het openbaar een goed beeld heeft van de verschillende argumenten en de ervoor vereiste informatie.

Informatie versus argumenten

We maakten hierboven het onderscheid tussen informatie en argumenten.

Met informatie bedoelen we een aantal feitelijke gegevens, die een stelling onderbouwen. Het lijkt vanzelfsprekend dat deze informatie objectief en correct moet zijn. Toch is dit een valkuil waar men gemakkelijk in trapt: te lichtzinnig gebruik van iets wat je ooit gelezen hebt. Een spreker die betrappt wordt op foutieve of ongeloofwaardige informatie verliest al het krediet van de toehoorders. Geef dus beter geen informatie dan deze waar je niet zeker van bent.

Met argumenten bedoelen we redeneringen die iets willen aantonen of ontkrachten, in ons geval de waarde van of vooroordelen tegen Esperanto.

De boodschap die we willen overbrengen, bestaat uit een aantal stellingen voor Esperanto of tegen vooroordelen.

Elke stelling moeten we bewijzen: daartoe dienen argumenten.

Argumenten moeten op hun beurt onderbouwd worden, opdat het geen loze beweringen zouden blijken te zijn. Daarvoor is het af en toe nodig bijkomende informatie te geven.

Schematisch:

boodschap = stellingen <= argumenten <= informatie

Een voorbeeld maakt dit duidelijk:

- ✓ Stelling: Esperanto is gemakkelijker te leren dan een andere taal
 - ✓ Argument: de spraakkunst is relatief eenvoudig, wegens het gebruik van voor- en achtervoegsels met vaste betekenis
 - ✓ Informatie: enkele voorbeelden van voor- en achtervoegsels
 - ✓ Argument: er is slechts één klasse van werkwoordvervoeging en toch kan je alles uitdrukken
 - ✓ Informatie: de 12 werkwoorduitgangen zijn ..., met enkele voorbeelden van eenvoudige Esperantovormen die moeilijke Nederlandstalige vormen opleveren enzovoort.
- Hieruit volgt het onderscheid tussen informeren en argumenteren. Informeren betekent niets

anders dan het geven van informatie, dus van feitelijke gegevens. Argumenteren gaat verder: het wil redeneringen aanbieden die bepaalde stellingen ondersteunen. Het neemt een standpunt in en verdedigt dat. Het is per definitie niet neutraal.

Ontkrachting van tegenargumenten

Bepaalde argumenten zijn niet meteen argumenten voor Esperanto. Ze gelden ook voor andere talen.

Dikwijls heeft men echter een verkeerd idee over Esperanto. Die taal zou zo anders zijn "(kunstmatig, ...) dat ze nooit dezelfde rijkdom, literatuur, gebruiksmogelijkheden of wat dan ook kan geven als nationale talen".

Met andere woorden: toehoorders hebben a priori vooroordelen tegenover Esperanto, die ze uiten in de vorm van tegenargumenten of als vragen.

Die tegenargumenten moeten we op dat moment kunnen ontkrachten. Een aantal (bv. "je kan Esperanto niet gebruiken in de praktijk") kan je al verwerken in de basispresentatie ("je kan liet gebruiken om te reizen, naar de radio te luisteren, ..."). Pas dan wel op voor de val van "de man die een hamer wou lenen": een mogelijk vooroordeel hevig ontkrachten wekt weerstand op, vooral als je toehoorders dát tegenargument toevallig niet in gedachten hadden.

Daarom is het nuttig bij elk argument te overdenken van welk type het is: een argument vóór Esperanto, of een ontkrachting van een mogelijk tegenargument.

Argumenteninventaris

Hierna zullen we ons vooral op de argumenten zelf concentreren: we maakten een zo volledig mogelijke inventaris.

We hebben hierbij een duidelijk onderscheid gemaakt tussen argumenten vóór Esperanto onderscheiden van argumenten die vooroordelen tegen Esperanto ontkrachten.

aanrader is het werk van M. Sikosek: het geeft een onderbouwd overzicht van alle mogelijke argumenten en leest vlot.

De argumenteninventaris is grotendeels gebaseerd op de hieronder genoemde werken.

Na de tabel zelf, die ook een aantal kanttekeningen bevat, geven we de resultaten van de enquête. De argumenten zijn daar geordend in dalende volgorde van wenselijkheid. De volgende kolommen zijn vermeld:

- ✓ volgordenummer en korte omschrijving van het argument
- ✓ V/T: (V=) argument voor Esperanto, respectievelijk (T=) argument tegen vooroordeel
- ✓ een toewijzing van de argumenten aan een van de volgende vijf groepen: (a=) andere talen en Esperanto, (e=) eigen aard van Esperanto, (g=) gebruik in de praktijk, (i=) idee "internationale taal" en ideologie, (s=) structuur van Esperanto
- ✓ het enquêteresultaat: (gem.=) gemiddelde score (tussen -2 en +2) en (var.)= variantie = verdeling van de verschillende scores rond het gemiddelde

Tenslotte geven we grafisch weer hoe de verdeling is over de vijf groepen. Het blijkt hierbij duidelijk dat vooral de argumenten rond het gebruik van Esperanto aanspreken, gevolgd door de idee en structuur van de taal. Daar moeten we zeker rekening mee houden bij het samenstellen van een concrete presentatie.

Referentielijst: argumenten en informatie

Argumenten:

- ✓ Esperanto: je vraagt maar, Claude Piron, F.E.L. 1986 en later, 20 p.
- ✓ Proponaro por la Esperanto-informado, Marcus Sikosek, F.E.L. 1995, 66 p.

- ✓ Por pli efika informado, Ivo Lapenna, U.E.A 1974, 20 p.
 - ✓ Manlibro de Varbado Nro 3, Gunter Conrad, privata eldono 1985, 115 p.
- Informatie (zeer onvolledige lijst: elk boek over Esperanto kan dienen):
- ✓ Esperanto en Perspektivo, Ivo Lapenna k.a., U.E.A. 1979, 32 + 844 p.
 - ✓ Esperanto, een kritische kijk op de Internationale Taal, Alberto Fernández k.a., Masereelfonds 1995, 88 p.
 - ✓ La rondo familia, Sociologiaj esploroj en Esperantio, Nikola Rašić, Edistudio 1994, 192 p.
 - ✓ Esperanto-documenten (reeks), F.E.L. en U.E.A./C.E.D.
 - ✓ Esperanto en universitatoj kaj superaj institutoj, Germain Piriou, div. eld.

Andere nuttige lectuur

Een enquête en discussie maakten daarna duidelijk waar elk argument zich situeert in het spectrum van "aanbevolen" tot "vermijden".

We sommen hierna de argumenten op in een tabel, zonder veel achtergrondinformatie. Die laatste kan iedereen wel vinden in een aantal nuttige boeken en brochures over informatie.

Enkele hiervan staan in de korte referentielijst hierachter.

Om een voldoende basis te krijgen volstaat het al de brochure "Esperanto: je vraagt maar" grondig te bestuderen. Uiteraard is men daarmee niet volleerd, maar liet volstaat om

voldoende zelfzekerheid te vergaren voor een geslaagde eerste presentatie. Een absolute

Ook volgende teksten zijn nuttig voor Vertikale:

- ✓ discussietekst, van Ilja De Coster (17.4.1997)
- ✓ lijst van tegenargumenten met bijbehorende reactie, van Johan Van Eenoo (10.4.1997)
- ✓ presentatie 19.4.1997, Paul Peeraerts (uiteraard)

Ik heb die teksten hier niet verwerkt. Ze zijn bijna zonder meer bruikbaar.

Inventaris van argumenten

type argument " :	opm	V	T
Veel mensen spreken Esperanto (basiscijfer: 20 miljoen)	5		x
Engels is niet overal de oplossing (Latijns Amerika, Franstalig Afrika, Midden-Europa, Azië)	1		x
"Het" Engels bestaat niet: Engels in Engeland, Amerika, Australië, internationaal gebruikt, ...			x
Het internationaal gebruik van een nationale taal geeft een reëel overwicht aan één volk, cultuur, politiek en aanverwante		x	
Esperanto is, als internationale taal, een extra niveau boven plaatselijke dialecten en nationale talen		x	
Esperanto is van het begin ontworpen en gegroeid om internationaal gebruikt te worden		x	
Esperanto is evenmin kunsttaal als het Noors, (hoog)Duits en dergelijke; die zijn ook door één persoon of een kleine groep ontworpen en voortdurend bijgeschaafd	14		x
Esperanto is bruikbaar voor poëzie	2	x	x
Esperanto is bruikbaar voor literatuur	2	x	x

Je kan in Esperanto alle gevoelens uitdrukken: vloeken, liefde, woede, ...	2	x	x
Je kan Esperanto gebruiken in de wetenschap	2,3	x	x
Je kan Esperanto gebruiken in de techniek	2,3	x	x
Je maakt via Esperanto kennis met dingen die buiten het gewone liggen, die je anders nooit zou zien of kennen	2,3	x	
Esperanto zal nooit andere talen vervangen: het is en blijft een tweede taal voor iedereen	4		x
Esperanto invoeren kan een bescherming betekenen voor de eigen moedertaal (bv. in de E.U.)		x	
Taalleraars blijven nodig, Esperanto wakkert immers de interesse voor andere talen aan		x	x
Esperanto is veelzijdig van structuur. De stamwoorden zijn eerder Europees (Romaans, Germaans, Slavisch), de voor- en I achtervoegsels en spraakkunst leunen meer aan bij Finoegrische of Aziatische talen			x
Esperanto zal niet uiteenvallen in dialecten, want het is uitdrukkelijk gericht op internationaal gebruik	4		x
Ook in andere talen kan je niet elke uitdrukking vertalen; in Esperanto kan het echter zeker niet minder dan in andere talen	2		x
! Met Esperanto kan je op veel plaatsen terecht (zie Jarlibro UEA)		x	
Esperanto moet de tweede taal worden voor iedereen	6	x	
Esperanto werkt vandaag al: het is bruikbaar voor allerlei ! doeleinden		x	
Esperanto heeft een eigen cultuur, geest en begrippen: een internationale. Die is geen mengsel van andere culturen.	? 2		x
Esperanto is het enige talenproject dat tot een levende taal is I uitgegroeid		x	
Esperanto is een zeer jonge taal: slechts 110 jaren geleden was ze nog een papieren project, ze groeide door het gebruik tot een levend geheel en is nu al intensief gebruikte taal. Dat is snel			x
Esperanto is neutraal (dat betekent niet: onverschillig) tegenover landen, volkeren, culturen, ..., alleen niet betreffende de internationale talenproblematiek		x	
Esperanto is politiek ongebonden		x	
Esperanto kent honderden tijdschriften. Enkele	7	x	

hiervan zijn kwalitatief hoogstaand			
Esperanto is dagelijks te beluisteren op de radio (zij het beperkt)	12	x	
Esperanto is 8 tot 10 keer sneller te leren dan een doorsnee nationale taal als Engels of Frans		x	
Esperanto is gemakkelijk		x	
Esperanto is logisch opgebouwd, maar niet volkomen ondubbelzinnig	8	x	
Elke taal heeft zijn eigenaardigheden. Een internationale taal moet daar zoveel mogelijk afstand van doen	2		x
De spraakkunst van het Esperanto heeft geen uitzonderingen	2	x	
Je kan elk woord in Esperanto zonder meer lezen: fonetische uitspraak der letters (+ natuurlijke assimilatie), vaste klemtoon	2	x	
Esperanto heeft slechts 5 klinkers (dus geen uitspraakproblemen)		x	
Esperanto heeft voor- en achtervoegsels met een vaste betekenis	2	x	
De stamwoorden in Esperanto zijn zo internationaal mogelijk	2	x	
Iedereen heeft wel vooroordelen tegen een taal als Esperanto: de argumenten spreken zo voor zich, "dat kan bijna niet waar zijn"	?		x
Computers werken met de Esperantoletters, denk aan Unicode en Çapelilo	9		x
Pasporta Servo		x	
Jarlibro UEA: delegitoj		x	
"Esperantisten", "activisten", "vlag", "insigne", ...			x
"Esperanto-sprekers", "aktivuloj" (!), ...			x
Esperanto is één van de 3% meest gesproken talen in de wereld			x
Zamenhof heeft Esperanto gemaakt	10	x	
Esperanto is een "plantaal". Ook aanvaardbaar zijn: "internationale taal", "niet-etnische taal"	11	x	
Esperanto is regelmatig (eerder dan "logisch" of "wiskundig")		x	
Esperanto is een levende taal. Wie het niet gelooft, moet maar het tegendeel proberen te bewijzen			x
Esperanto heeft weinig uitzonderingen (niet: "geen")		x	
Esperanto klinkt mooi (is dit een objectief feit?)	4	x	
Esperanto is een (bescheiden) bijdrage tot de vrede, via internationale verstandhouding		x	
Esperanto leren is een bewuste stap naar		x	

anderstaligen toe			
Esperanto gebruiken creëert onbewust een sfeer van vertrouwelijkheid, openheid en luisterbereidheid	13	x	
Met Esperanto kan je snel persoonlijk contact krijgen met mensen in andere landen		x	
Esperanto is ruim vertegenwoordigd op het Internet		x	
Esperanto is leuk als hobby		x	
Via Esperanto kan je gemakkelijker andere talen leren		x	
Er bestaan beroemde Esperantosprekers, bv. R. Selten, de Polgar-zusjes, ...		x	
Het Engels vervult nu een internationale rol; tweehonderd jaar geleden was dat Frans; 500 jaar geleden het Latijn; in de oudheid was er Grieks, ...			x
Nadeel van Esperanto is dat je er een inspanning voor moet doen om het te leren (dit is één van de redenen dat de taal niet wereldwijd verspreid is)			x
Ido is een van de vele taalprojecten, het is alleen bekend vanuit i kruiswoordraadsels			x
Elke dag zijn er wel ergens Esperanto-bijeenkomsten		x	
Esperanto is vooral aanwezig in Europa, minder in de andere continenten (zelfs weinig in Afrika en Oceanië)		x	
Symbool van Esperanto is de groene ster	13	x	
Nadien toegevoegde argumenten (zonder score):			
Er bestaat originele en vertaalde literatuur, toneel, chansons	2	x	x
Onverschilligheid van officiële instanties is de hoofdoorzaak dat het Esperanto niet algemeen doorbreekt	6		x
De hoofdoorzaak voor het beperkte succes zijn "stranguloj"	6		x
Een nationale taal kan nooit voldoen aan de vereisten van een internationale taal: neutraal, gemakkelijk leerbaar, alles kunnen uitdrukken	3		x
Esperanto is een kwaliteitstaal	3,4	x	
Esperanto is een eerlijke oplossing voor het wereldtalenprobleem	3,4	x	
Het gebruik van een nationale taal draagt de onvrede in zich	3,4		x
Om de voordelen van het Esperanto te kunnen waarderen, moet je het leren. Oordeel niet over iets dat je niet kent			x

Je voelt je in vreemde landen "veilig" omdat je steeds een beroep kan doen op Esperantosprekers		x	
' Esperanto kweekt wereldeenheden	4	x	

' A = aanbevolen argument, M = te mijden argument; V = argument voor Esperanto, T = argument tegen een vooroordeel

Opmerkingen:

1 Het is gevaarlijk het Esperanto tegenover nationale talen te stellen, welke die ook moge zijn. Het Esperanto moet de nationale talen juist beschermen, niet tegenwerken. Dit geldt vooral voor "kleinere" talen, maar ook voor de grotere waaronder Engels.

2 Enkele voorbeelden zijn zeker nuttig en spreken aan.

Literatuur voorbeelden van zowel oorspronkelijke als van vertaalde werken. Gevoelens en dergelijke: "diable", "karulinjo", ...

Eigen begrippen: "krokodili", ...

Eigenaardigheden van talen: vrouwelijk op -a en mannelijk op -o, klemtoon vast op eerste lettergreep (Hongaars), "s" uitspreken als onze s, ...: telkens zijn er talen die het anders gewoon zijn.

Belang van de uitspraak: denk aan de "nieuwe spelling" in het Nederlands.

3 Een persoonlijke noot doet wonderen. Bv.: wetenschappelijke literatuur uit je eigen vakgebied, een zelf meegemaakte anekdote, je correspondenten, ...

4 Dit is een kwestie van persoonlijke overtuiging. Deze stelling kan moeilijk met harde informatie onderbouwd worden. Daarom: vermijden of slechts vermelden als je er persoonlijke voorbeelden aan kan toevoegen ter onderbouwing.

5 Noem slechts een aantal nadat je eerst uitgelegd hebt waarom het zeer sterk moet gerelativeerd worden. Esperantosprekers zijn verspreid over de hele wereld, in tegenstelling tot bv. de 6 miljoen Vlamingen, 17 miljoen Nederlanders en dergelijke. Daardoor zijn ze onmogelijk te tellen. Bovendien moet ergens een grens gelegd worden: iemand die het vlot spreekt en dikwijls gebruikt, of ook iemand die ooit en zelfstudie cursus doornam? Als je dan een aantal noemt, hou het dan eenvormig op 20 miljoen.

Beter: "er spreken meer mensen Esperanto dan je tijdens je hele leven zal kunnen ontmoeten of bezoeken".

6 Esperanto moet in eerste instantie iets bruikbaar zijn (en dat is het, op een aantal vlakken, vandaag al). Stel je het doel verder (ook al vind je dat terecht), dan is de kans groot dat men Esperanto als "mislukt" gaat beschouwen en daarom afwijzen

Merk ook op dat deze uitspraak geen 'argument' is maar wel een 'doel'.

7 Pas op: de meerderheid van die tijdschriften is het tonen niet waard, omwille van een niet-representatieve vorm (bv. stencil of onverzorgde kopie) of inhoud (bv. lokaal). Toon dus vooral Monato, Esperanto, Juna Amiko, El Popola Cinio of dergelijke.

8 Een perfect logische taal is onmogelijk en zelfs ongewenst. Niemand denkt steeds perfect logisch. Politici leven trouwens van een zekere mate van dubbelzinnigheid

9 Te mijden, want veel tekstverwerkers hebben nog wel problemen met Esperantoletters

10 Zamenhof maakte slechts een taalproject. De gebruikers daarvan bouwden dat project uit tot een echte en levende taal.

Pas er ook voor op Zamenhof sectarisch of romantisch ("la Majstro", "gevoelige ziel", "idealist", "homaranisme", "Zamenhofdag", ...) voor te stellen. Ook al gaat het soms om objectieve termen, toch komen ze bij bepaalde mensen negatief over. Het lijkt me beter zich te

beperken tot die elementen die rechtstreeks betrekking hebben op Esperanto als taal

11 Esperanto is niet: wereldtaal (Esperanto verdringt de andere talen niet), hulptaal of kunstmatige taal (pejoratieve bijklank), ... Een verdere bespreking van dit punt is te vinden bij M. Sikosek (zie literatuur).

12 Radiouitzendingen op korte golf zijn archaisch. Anderzijds is radio een bewijs dat Esperanto een levende taal is.

13 Pas op: als zoiets op de verkeerde manier wordt aangebracht, geeft het ook de indruk van een secte

14 Een kind zegt: "Oma, mijn broer heeft mij gebijt"; dat is natuurlijker dan "gebeten". In die zin is Esperanto natuurlijker (regelmatiger) dan het Nederlands en dan bijna alle andere talen.

Inventaris van argumenten, scores: *tabel niet overgenomen in .pdf-versie.*

PAROLTEKNIKOJ - LA PAROLADO / PRELEGO

I. LA PREPAR(AD)O

a. antaŭe

Parolado estu zorge preparita, prefere hejme en trankvila loko. Ne bone estas prepari antaŭe elskribitan tekston, voĉlegota antaŭ la publiko. Legante ĝin, oni devas, oni devas daŭre rigardi la tekston anstataŭ la publikon. Tio malhelpas la necesan kontakton kun la aŭskultantaro. Bona preparado estas prepari nur la strukturon, la kanvason de la prelego kaj uzi nur tiun en la prelego.

Tre bone estas fari buŝajn ekzercojn, prefere flustre, je kiuj oni atentis pri la prononcado, la lokoj, la cirkonstancoj t.e. la malpli bone atingeblaj lokoj de la ejo.

Kial flustre? Ĉar flustrante oni pli bone prononcas. Se vi povas disponi pri la helpo de amiko, des pli bone, ĉar tiam vi tuj ekhavos la unuajn rimarkojn rilate al la komprenebleco ktp.

Ankaŭ bone estas ekscii pri la stato de la salono, pri la fakto ĉu oni prelegu sidante aŭ starante, kun aŭ sen mikrofono.

b. Tuj antaŭ la prelego

La nervozecon oni povas mildigi per profunda spirado, prefere per ventra-spirado. Tiel la cerbo ricevas pli da oksigeno, kiu trankviligas. Necese ankaŭ estas krei ĉe si mem pozitivan sintenon. Forpuŝu pensojn kiel: "Ĉu mi sukcesos?", "Ĉu mi ridindiĝas?", ktp. sed estu certa pri vi mem. Kreu ideojn kiel: ""Mi ĝis nun ĉiam do certe ankaŭ nun", ktp.

Se vi timas aŭ spertas malsekan buŝon, pensu pri citrono elpremata, aŭ mordetu la pinton de via lango.

Grave estas kontroli vian eksteran aspekton. Ĉu la vestaĵoj estas en ordo, ĉu forestas ĉian eblan reflekt-ebleco? (forigu bril(et)antajn objektojn, ekzemple skribilon en la brust-poŝeto). Efektive, lumreflektado forlogas la atenton, dum ĝuste la atento de la publiko estas la plej grava kondiĉo por via parolado.

Ankaŭ adoptu viajn vestaĵojn al la publiko. Same tiel portado de jinzoj povas esti maltaŭga antaŭ ŝika publiko, portado de ŝikaj vestoj povas ridindigi vin antaŭ junulara publiko.

c. Je la momento mem de via apero antaŭ la publiko:

- iru kviete al la prelegloko, bone atentu la ŝtupareton;
- ridetu, tiel vi kreas kvieton kaj memfidon;

tiel vi kreas bonvolan etoson;

- atendu iometa antaŭ komenci la paroladon por akiri la necesan silenton.

Se vi prelegu starante, kiel vi staru?

Plej bone adoptu la "aksan pozicion", t.e. staru rekte, sur ambaŭ piedoj, la brakojn malstreĉe apud la korpo, la manojn senmovaj.

Tiel vi plej bone sukcesos eviti balancadon de unu sur la alian piedon, forlasi malbonajn kutimojn, senutilajn gestojn.

Per tia trankvila sistemo, vi kreos ian superpovon sur la publiko.

II. LA PAROLADO

a. Kondiĉoj

Estas tri eblecoj: ĝi okazu

1. malantaŭ tablo

2. malantaŭ mikrofono;

3. senpere.

Se vi prelegu de malantaŭ tablo, restu for de ĝi ĉ. 30 cm. Tiel vi evitas atento-forlogan sintemon, apogon ktp. Vi restu libera en viaj movoj.

Se kun mikrofono, ne tro alproksimiĝu. Trovu la ĝustan distancon por akiri la plej bonan kompreneblon. Informiĝu antaŭe.

Via mimiko kompreneble estu laŭ la tempo!

b. la preleĝo mem konsistu el:

1. alparolo;

2. enkonduko;

3. ĉefa parto;

4. konkludo;

5. dankesprimio.

1. La alparolo estu laŭ la publiko: Estimataj..., Kamaradoj ..., la ĝusta alparolo kreas la bonan etoson, la necesan ligan kun la publiko. Certe ne ofendu personojn. Se ĉeestas gravaj personoj, publikaj "moŝtoj", de kiuj vi scias ke ili esti aparte menciitaj, nepre donu al ili la necesan atenton.

2. La enkonduko estu atento-kapta, se ebla per speciala citajo aŭ speciala frazo. Ĝi ankaŭ estu superrigardo de tio, kion vi diros, strukturo de la preleĝo.

2. La ĉefa parto estu detala eksponado de la enkonduko.

4. La fino aŭ konkludo povus esti resumo de la ĉefa parto, laŭ la sinsekvo de ia enkonduko.

5. La dankesprimio estu mallonga.

Kiel allogigi la ĉefan parton? Ja grava estas, ne nur kapti la atenton komence, sed havi ĝin dum la tuta parolado.

Vi povos:

- enŝovi demandojn kaj atendi reagojn el la publiko, t.e. la klasa metodo, tamen evitinda.

- enŝovi demandojn, kiujn vi mem respondos.

- nepre multe atentu pri la uzo de "vi" kaj "mi". tro da "mi" donas malbonan impreson. Multe da "vi" kreos ligan.

- antaŭvidu antaŭprijugaĵojn kaj estu preparita per bonaj kontraŭargumentoj. Eventuale preparu vian preleĝon kun (kelkajn) amik(in)o(j).

- bone atentu pri la lingvaĵo: ĝi estu la norma lingvo de la publiko, ĝi estu kiel eble plej korekta.

- ankaŭ atentu la bazajn necesojn kaj/aŭ dezirojn de la aŭskultantaro, ekz. "amikeco"-n.
 - evitu ciferojn, ili estas tedaj kaj nenion dirantaj. Prefere priskribu aŭ donu %-jn.
- Notu bone: Bona parolado estu duone tiel longa, kiel la parolanto ĝin kredus necese.

III. KELKAJ PRELEGSPECOJ:

1. enkonduka parolado
2. konvinka parolado
3. dank-parolado
4. gratul-parolado
5. tablo-parolado
6. funebra parolado

1. enkonduka parolad(et)o koncentriĝu sur la celo. Ne diru tion kion la vera prelegonto jam devas diri. Vi ne prilumu la temon, vi jes prilumu la paroladonton, la personon.

ITAP

Interesiĝu = kaptu la atenton

Titolo = nomu la titolon de la prelego, sed zorgu ke vi konu la ustan titolon.

Aŭtoritato = prilumu la paroladonton, ĉu li estas spertulo = aŭtoritatulo. Informiĝu ankaŭ pri la kvalitoj de la prelegonto.

Persono = indiku fine la nomon, ĝi estu samokaze la invito veni al prelegloko.

Do, gravas enkonduki la personon, ne la temon.

2. Konvinka parolado (venda):

AIDA

Atento = kapti la atenton pri la temo

Interesigo = vekti la intereson.

Deziro = vekti la deziron;

Agado = instigi al tuja, konkreta agado.

3. Dankparolado ĝenerale ne povas esti preparita antaŭe, sed devas "naskiĝi" dum la parolado de la dankota preleganto. Speciale atentu dum la parolado pri specifaj detaloj, pri tipaj eldiroj, ĉitajoj kaj uzu ilin. Dankparolado estu mallonga, kiel eble plej originala kaj honesta, kvankam neniam embarasa.

4. Gratulparolado diferencas de la ĝenerala parolado.

Sinteno: precipe alrigardu la personon gratulatan. Atentu pri la nomo, en amika rondo pri la antaŭnomo. Grave estas esti persona, kiel eble plej anekdotema, por ligi la aŭskultantaron al la gratulato. Se estas okazo transdoni donancon, ne donu ĝin enpakita aŭ supraje enpakita por eviti tempoperdon = atentoperdon.

5. Tabloparolado estu mallonga kaj sprita, ĉar ja oni altabliĝis fakte por bone manĝi.

6. Funebra parolado: la celo ne estas propagandi, sed jes helpi la postrestantojn, malfortigi la doloron. Citu spertojn el la vivo de la mortinto por elmontri la elstarecon de la homo.

Ekzemple uzu frazojn kiel "Lia vivo ne estis vana, lia iniciato daŭrigota..."

La funebra parolado malsimilas de la ĝenerala. Ĝi estu sen alparolo, sobra, simpla, malkomplika.

Dume, ne alrigardu la ĉirkaŭstarantojn, ne danku pro la atento, ne faru gestojn, ne ridetu, jes parolu klare kaj sufiĉe forte, ĉar ofte ĝi okazu en plena aero.

Konsilinda verko: RETORIKO de I. Lapenna
kurso: por pliprofunde enpenetri la temon: Insituto ELOQUENTIA
Paul Peeraerts

ESPERANTO VANDAAG

Pretiĝis aktualigita eldono de la Esperanto-Dokumento "Esperanto Vandaag". Ĝi konsistas el interesaj artikoloj el la broŝuro "Grenzeloos Communiceren" kaj la informaj paĝoj en Interreto. En la mezo troviĝas informoj pri la kurseblecoj. Ĝi estos konstante aktualigata. Pripensu ke via grupo povas akiri tion senpage ! La ministerio jes postulas, ke ni pruvu vendojn. Do laŭeble vi demandos al interesatoj por subskribi paperon pri aĉeto. Ni aldonos po kelkaj formularoj al ĉiu mendo de iu klubo.

ALVOKO

Ik heb enkele pakken met tijdschriften (samen ongeveer 20 kg) voor de heropgerichte Esperantobibliotheek 'Litova Stelo' en Kaunas, Litouwen.
Is er toevallig iemand die tijdens de komende maanden die richting uitgaat en de pakken zou kunnen meenemen ?
Roland ROTSAERT

FONDAĴO VANBIERVLIET, KORTRIJK

Hieraŭ mi plenumis mian - provizore - lastan labortagon en Kortrijk. Danke al revuoj ricevitaj de multaj personoj, mi sukcesis kompletigi multajn jarkolektojn. Plurdekoj, eble centoj, da jarkolektoj nun estas pretaj por bindisto. Aliflanke, la duoblaĵoj estas grandparte ordigitaj. Nun eblas pli facile respondi al petoj de aliaj bibliotekoj. Pakaĵoj (foje pezaj) estas pretaj por bibliotekoj el Hispanio, Germanio, Hungario kaj Litovio. Malfeliĉe, mi ne sukcesos esti en Stuttgart por kunporti kaj transdoni ilin. Mi nun estas serĉanta alian transporteblon. Ne estas klare kio poste okazos. Mi jam anoncis ke mi ne plu kapablas sole daŭrigi. Intertempe mi eksciis ke, pro profesiaj kialoj, dum la nuna kaj eble dum pluraj venontaj jaroj mia libera tempo estos ankoraŭ pli limigita al mi antaŭvidis...

Roland ROTSAERT, Visspaanstraat 97, 8000 Brugge (Tel.: 050-33.00.04) <rotsaert @knooppunt.be>

Stadsbibliotheek Kortrijk, Leiestraat 30, 8500 Kortrijk (fakso 056-20.50.87)

Jen aktualigita mankolisto de la 28-a majo 1997 (ĝi ne estas kompleta, mi menciis nur la plej oftajn/gravan revuojn): *[ne transprenita en .pdf-versio]*

EŬROPA VOLONTULA SERVO

En Vertikale 13 (aŭgusto 1996, p. 57) mi menciis la provprojekton de la Eŭropa Komisiono

(EK) pri Eŭropa Volontula Servo. Mi ne konas ekzemplojn de realigoj, sed ŝajne estis sukceso, ĉar la EK (komisionano Edith Cresson ?) lanĉis plurjaran projekton (1998-2002) per kiu junuloj (18-25-jaraj) kapablas akiri profesiajn spertojn kaj kunlabori al lokaj projektoj. Por la jaroj 1998-99 oni buĝetis 60 milionojn da ekuoj. Volontuloj ricevos repagon de la vojaĝkostoj kaj monatan 'poŝmonon' de 200 ekuoj.

Mi pensas ke la Eŭropa Esperanto-Movado havas rimedojn por proponi kaj kunordigi tiajn projektojn, favore al la volontuloj KAJ al la movado. En ĝi povas ekzemple esti solvo por la kriza situacio de la grandaj E-bibliotekoj.

RR

EŬ-dokumento.: COM(96) 610 def (mi ne scias kie ĝi estas konsultebla). P.S.: Fonto: EŬR OP Neŭs, vintro 1996 (jus aperis !)

El la sama informilo mi tradukas:

Stimulo de la lingva diverseco en la informadika socio

La plurlingva karaktero de la EU, kie paroliĝas ĉ. 40 diversaj lingvoj kaj variantoj, kaŭzas multajn problemojn. EU konfrontiĝas al problemo ke pro kreskanta teknika komunikado kreskas la ekonomia premo por limigi la lingvan diversecon. Civitanoj kiuj ne regas unu el la grandaj linvoj, riskas maltrafi la avantaĝojn de la informadika socio.

Tial la komisiono aprobis adaptitan proponon por plurjara programo 'MLIS' celanta plurlingvecon. Ĝi i.a. enhavas subtenon de konstruo de infrastrukturo por eŭropaj lingvo-rimedoj (NL: taalhelpbronnen' - rr), plilarĝigon de la lingva industrio kaj favorigon de uzo de avangardaj lingvo-iloj en la publika sektoro.

Dokumento: PB C 364, 1996

NEIGHBOUR

Por diskuti en via loka grupo, ni publikigas ĉi sube priskribon de la 'Neighbour-projekto' ene de la 'Socrates'-programo de la Eŭropa Unio. Kiu grupo vidas eblecon por iel kunlabori en ĝia realigo?

Bv. kontakti Flory Witdoekt pri tio.

'Neighbour' estas akronimo de anglalingva priskribo 'New Educational Initiative Guaranteeing Heterogeneity and Bilingualism, Observing universal Rules', esperantlingve 'Nova eduka ennovajo, garantianta heterogenecon kaj dulingvecon, observante universalajn regulojn'. Ĉiuj akronimoj havas avantaĝojn kaj malavantaĝojn. La avantaĝo de 'Neighbour' estas, ke ni havas 'Iosilvorton, kiu mallonge klarigas la celon. Ci aludas al la dezirinda celo lerni la lingvon de unu el niaj najbaraj landoj aŭ regionoj. La malavantaĝo estas, ke tute neblas esprimi kaj klarigi tiel mallonge ĉion, kion ni esperas atingi per tiu ĉi projekto.

Ne necesas relegi tie ĉi la argumentojn pri la graveco de la lernado de fremdaj lingvoj: ekzistas multaj rezolucioj kaj dokumentoj ene de la Eŭropa Unio kaj la Komisiono pri tio ĉi kaj la eŭropa dimensio en edukado. La koncepton pri akirado de almenaŭ du lingvoj krom la gepatra aprobis la Konsilio de la Ministroj pri Klerigado, kiu renkontiĝis tiucele la 4an de junio, 1986.

Konsiderante la investadon de tempo kaj de mono en la lernadon de lingvoj, malgraŭ ĉiaj plibonigoj en eduka metodologio, oni devas simple akcepti la fakton, ke la atingitaj rezultoj ne plenumas oniajn atendojn.

Simpozio pri la Lingva Problemo en Eŭropo okazis en la Eŭropa Parlamentejo en Bruselo la

29an de septembro, 1993, kunlabore de la 'Hanns Seidel Foundation', iuj membroj de la Eŭropa Parlamento kaj laborgrupo pri la lingva problemo en la Eŭropa Unio. Informoj prezentiĝis pri pluraj sukcesaj eksperimentoj celintaj pli rapidan kaj efikan instruadon de fremdaj lingvoj pere de lingvo-orientiga kurso bazita sur la koncepto de logike planita lingvo. Ŝajnas, ke la eksperimentoj kaj la akiritaj spertoj ankoraŭ ne konvinkis instruistojn kaj politikfarantojn. Eĉ se la supra skemo estus nur netestita hipotezo, tamen ĝi validas tiom ke indas serioze konsideri la demandon. Ĝuste pro la rezultoj, tamen, estus multe pli bone ripeti tiajn eksperimentojn ne nur en ĉiuj Membro-Ŝtatoj de la Unio, sed prefere ankaŭ en iuj Ŝtatoj ne apartenantaj al la Unio sed nur al la Konsilio de Eŭropo. La 'Socrates'programo prezentas kadron por organizado de tia projekto, kiu ja plenumas la postulojn de la programo mem kaj ankaŭ de gravaj politikaj demandoj kaj principoj ene de la Komunumo. Skemo estas aldonita al tiu ĉi dokumento, kun tempoplano kaj priskribo de ĉiuj agadoj necesaj por la realigado de la projekto.

TEKNIKA PRISKRIBO

1 Historio

La projekto 'Neighbour baziĝas unuflanke sur pedagogia teorio kaj, aliflanke, sur eksperimentoj jam okazintoj kaj ankoraŭ okazantaj en diversaj landoj, i.a. Italio, Slovenio, Aŭstrio kaj Germanio. Ĉiuj ĉi baziĝas sur la t.n. 'Paderborna Modelo'.

2. Lingvo-orientigo

La Paderborna Modelo celas la lingvo-orientigan instruadon en la lastaj jaroj de elementaj lernejoj, do precipe por gelernantoj 9- ĝis 10-jaraj. Kalkulata estas la 'transfero': la plibonigo de la lernrezulto pri la instruataĵo en krome neŝanĝita instrusituacio pro antaŭa lernado de alia instruajo. En la nuna projekto tio signifas: la plibonigo de la lernrezulto pri la unua fremda lingvo pro antaŭa lernado de pedagogie taŭga lingvomodelo en la elementa lernejo. Temas pri la lernrezulto rilate kaj la vorttrezoron kaj la gramatikon. Komparataj estas du grupoj: unu, kiu lernis la lingvomodelon kaj poste la (fremdan) nacian lingvo, kaj alia, kiu lernis nur la (fremdan) nacian lingvon.

La transfero estas des pli bone kalkulebla, ju pli modela kaj pedagogie taŭga estas la uzata lingvomodelo. Nur pedagogie taŭga modelo garantias mallongigon de la entute bezonata lernotempo spite al la lernotempo bezonata por la propedeŭtika okupo pri la modelo. La esprimon 'pedagogie taŭga' ni difinu jene: simpla, regula kaj klara.

3. Simpleco, reuleco, kareco

Simpleco signifas, ke la lingvomodelo ne enhavas 'kamuflantajn aldonaĵojn' kaj do ne atentigas pri kroma informo, kiu ne estas necesa por la instrucelo. Ekzemplo por nesimpleco de lingvo estas la konjugacio de verbo malgraŭ la ĉeestanta pronomo (A. to go - he goes; G. gehen - er geht; F. aller - nous allons).

Reguleco signifas, ke la lingvomodelo ne enhavas esceptojn kaj do ne atentigas pri iuj hazardaj diferencoj rilate iun paradigmon. Ekzemplo por nereguleco de lingvo estas la esceptaro rilate al la pluraligo de substantivoj (A. day - days, lorry - lorries, woman - women; G. Hund Hunde, Hand - H nde, Land - L nder; F. clou - clous, bijou - bijoux, oeil - yeux).

Klareco signifas la ebligon dise pritrakti la esencajn trajtojn kaj do celas la eblon prezenti la malfacilaĵojn disigitaj; ĝi krome ebligas la lernadon per malgrandaj paŝoj. Ekzemplo por neklareco estas la emoj meti diversajn malsamajn informojn en unu saman vortparon, precipe kaze de verboj (A. goes - went; D. geht ging; F. va - allait; tiuj enhavas la informojn pri la

radiko, la tempo, la persono, la nombro kaj la modo, sen ke ili estus klare disigeblaj por la lernanto).

4. Planita lingvomodelo

El tiuj tri postuloj al la lingvomodelo sekvas, ke nek naciaj lingvoj nek latino povas taŭgi kiel instruado de lingvo-orientiga instruado en la projekto 'Neighbour. Simpla, regula kaj klara, do tial taŭga por la projekto kaj por povi fidinde mezuri la transferon povas esti nur planitaj modellingvoj. Iliaj vorttrezoroj kaj gramatikoj plenumas la kondiĉojn. Plia kondiĉo kadre de 'Neighbour devas esti, ke la vorttrezoro de la uzata lingvomodelo estu el la eŭropaj lingvoj, precipe latino kaj la helena. La plej bone konata kaj plej vaste uzata el tiaj planlingvoj estas Esperanto.

5. Paderbornaj Eksperimentoj

La Paderbornaj esplorrezultoj pri la lingvo-orientiga instruado konkrete estas tiuj ĉi: dum ju pli da studhoroj (T) la elementlernejaj lernantoj partoprenis la lingvoorientigan instruadon (do, lernis la lingvomodelon), des pli rapide ili poste ekde la unua postelementlernej jaro (en la ago de ĉirkaŭ 21 ĝis 15 jaroj) lernas la devigan etnan (nacian} fremdlingvon. La kompetenteco en la fremdlingvo kreskas des pli rapide, ju pli ampleksa estis la modellingva lernado.

Se estas je dispono ekzemple nur 800 studhoroj de la tradicia fremdlingva instruado, evidentiĝis, ke oni povas optimumiĝi tiun fremdlingvan instruadon forprenante certan tempon por la modellingva instruado. Tiun certan tempon oni forprenas je la komenco antaŭ la tradicia fremdlingva instruado. La Paderborna Modelo kaj postaj kalkula montris, ke la optimuma daŭro de la modellingva instruado (lingvoorientiga instruado) troviĝas inter 100 kaj 160 studhoroj. Jam post ĉirkaŭ 500 studhoroj de antaŭe la modellingvo kaj poste la nacia fremda lingvo la gelernantoj komencas superi la nivelon de la gelernantoj, kiuj lernis dekomence nur la fremdlingvon; kaj poste la avantaĝo de la unua grupo estas tiel granda, ke ili jam post ĉ. 740 studhoroj atingas la nivelon, kiun la dua grupo atingas nur post la tuta lernotempo de 800 studhoroj. Kvankam ili havas malpli da tempo por lerni la nacian lingvon pro la antaŭa lernado de la modellingvo, la unuagrupaj gelernantoj bezonas malpli da tempo por atingi donitan kompetentecnivelon.

6. Eksperimentoj en la tuta Eŭropo

La projekto 'Neighbour' donas la agrablan eblecon studi la transferon kaj la kompetentecavantaĝon sur pli vasta tereno, t.e. tut-Eŭrope kaj kun plej diversaj lernantolingvoj kaj lernotaj fremdlingvoj. (3is nun estis precipe germanaj gelernantoj lernantaj la anglan, italiaj gelernantoj lernantaj la francan kaj slovenaj gelernantoj lernantaj la germanan. 'Neighbour' ebligas multe pli da kombinoj kaj tial science kaj statistike pli fidindajn rezultojn.

7. En ĉiu Membro-tato de EU/Konsilio de Eŭropo po du elementiemaj klasoj Por la konkreta eksperimento estas bezonataj po unu grupo lernonta la modeilingvon kaj poste la fremdlingvon kaj po unu kontroigrupo lernonta nur la fremdlingvon. La datenoj estos ricevataj per demandiloj rilate a la akiritaj vorttrezoro kaj gramatiko de la lingvoj. Kroma agado de la unuaj, eksperimentaj grupoj estos interkorespondado kun la unuaj grupoj de la aliaj statoj baldaŭ post la komenco de la projekto; tiu korespondado okazos en la modellingvo.

8. Lingvaj celoj

Lingvaj celoj atingendaj dum la lingvoorientiga instruado estas:

1. Aktiva kono de minimume 500 leksikaĵoj de la modellingvo.

2. Kapablo pliriĉigi la propran vortprovizon kaj esprimovon per konsĉia uzo de la gramatikaj kategorioj de la modellingvo.
3. Kapablo kompreni kaj esprimi demandojn, proponojn kaj petojn, priskribi situaciojn kaj rakonti okazajojn uzante la lernitajn lingvoelementojn parole kaj skribe -ĉio en tiu grado, kiom ĝi koncernas la ĉiutagan vivon de la infanoj kaj iliajn rilatojn kun la ĉirkaŭa mondo.
4. Klara elparolo, bona ortografio.
5. Kapablo transigi signifoenhavojn de unu lingvo al alia.
6. Kapablo uzi vortaron.

Precipe pro punkto 2., kaj pro la instruota kapablo povi retrovi analogajn vorttrezorajn kaj gramatikajn unuojn en la fremdlingvo kaj tien transigi la lingvoscion akiritan dum la lingvo orientiga instruado, estas necese, ke la modellingvo estu kiel eble plej simpla, regula kaj klara rilate al siaj vorttrezoro, gramatiko, elparolo kaj ortografio.
